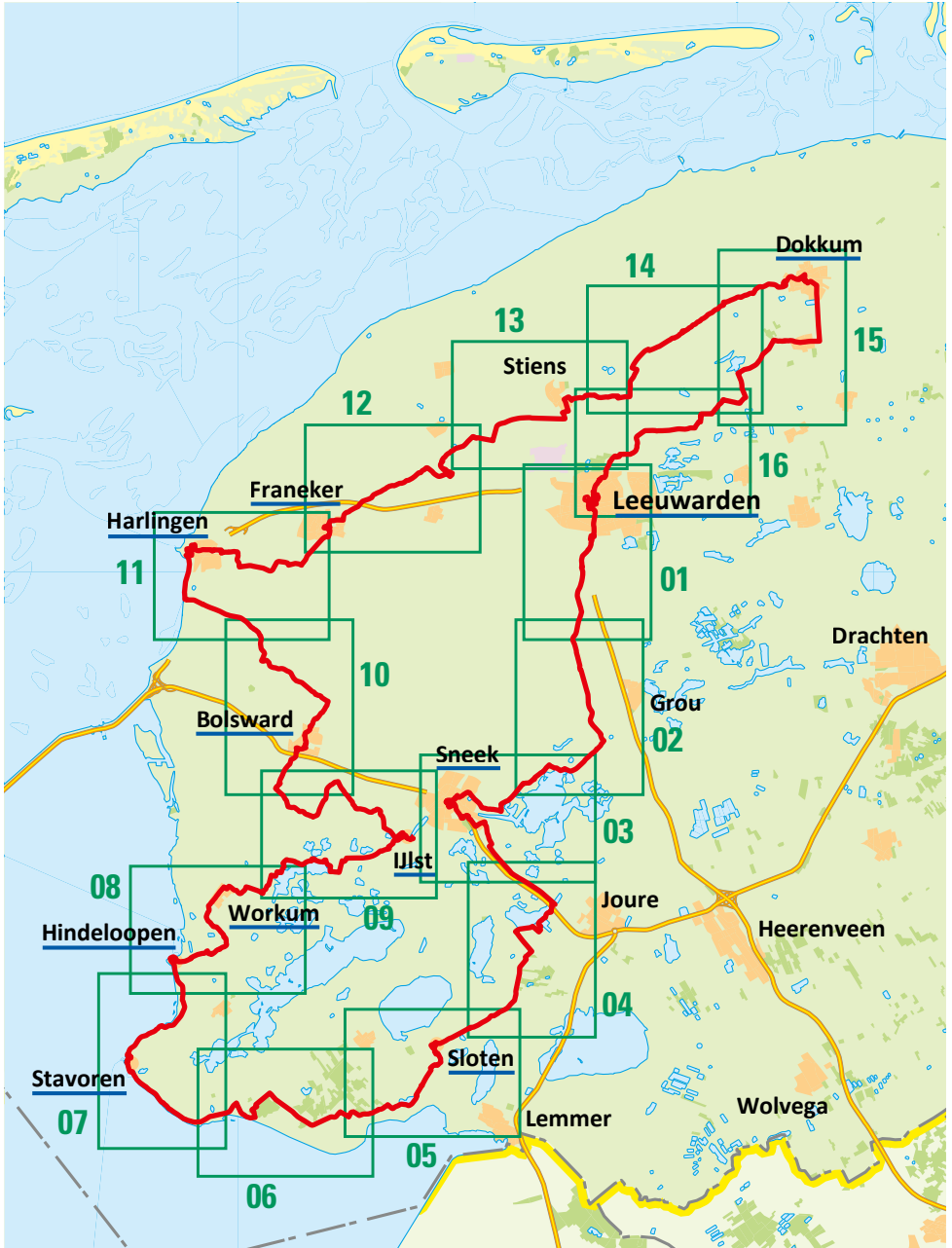

**FIETSEN LANGS
DE ELF STEDEN
VAN FRIESLAND**

Overzichtskaart van de route

INHOUD

Inleiding en gebruiksaanwijzing	6
<i>De route</i>	7
<i>Etappes</i>	10
<i>Kaarten en navigatie</i>	11
<i>Overnachten</i>	13
Algemene informatie Friesland	
Friesland	13
De Friese taal	16
Gemeenten in Friesland	15
De Elfstedentocht	17
De Tocht der Tochten	19
Skûtsjesilen	22
Het 11-fonteinen project	23
Etappes	
Etappe 1 – Leeuwarden (Ljouwert) – Sneek (35 km)	26
Etappe 2 – Sneek (Snits) – Sloten (30 km)	40
Etappe 3 – Sloten (Sleat) – Stavoren (25 km)	50
Etappe 4 – Stavoren (Starum) – Hindeloopen (11 km)	64
Etappe 5 – Hindeloopen (Hylpen) – Workum (8 km)	74
Etappe 6 – Workum (Warkum) – IJlst (17 km)	82
Etappe 7 – IJlst (Drylst) – Bolsward (13 km)	92
Etappe 8 – Bolsward (Boalsert) – Harlingen (20 km)	104
Etappe 9 – Harlingen (Harns) – Franeker (10 km)	118
Etappe 10 – Franeker (Frjentsjer) – Dokkum (46 km)	130
Etappe 11 – Dokkum (Dokkum) – Leeuwarden (24 km)	144
<i>De knooppunten</i>	162
<i>Accommodatie</i>	164
<i>De kaarten</i>	168
<i>Legenda</i>	168

INLEIDING EN GEBRUIKSAANWIJZING

INLEIDING

Al op mijn 16de fietste ik voor de eerste keer de Elfstedentocht, een toertocht van 220 kilometer op een dag. Daarna heb ik het nog een keer of zes gepresteerd om op pinkstermaandag alle elf steden van Friesland aan te doen op een fiets. Eigenlijk gaat deze toertocht helemaal niet over de mooiste fietspaden van Friesland, het is

de snelste verbinding tussen de steden en vaak loopt het fietspad langs een autoweg. Daarom ging ik op zoek naar de mooiste fietspaden tussen de elf steden. De route wordt hierdoor ietsje langer, maar je hoeft het dan ook niet in een dag te fietsen.

Ik ben zelf opgegroeid in Workum, één van de elf steden. Het mooiste fietspad

in de omgeving van Workum vind ik het Brekkepad langs de Oudegaasterbrekken van Nijhuizum naar Oudega. Vandaar dat mijn route van Workum naar IJlst gaat en daarna naar Bolsward. Het rechtstreekse fietspad van Workum naar Bolsward is minder mooi en zo kan ik ook van Sneek naar Sloten, zonder dat IJlst ertussen zit. Kan je mij nog volgen? Dat hoeft ook niet, je zult het wel merken tijdens het fietsen van deze bijzondere Elfstedentocht.

DE ROUTE

De route wordt beschreven vanaf Leeuwarden, maar je kunt natuurlijk in iedere willekeurige Friese stad beginnen.

Vanuit Leeuwarden gaat de route in zuidelijke richting naar Irnsum, waarna je prachtig langs het Sneekermeer naar Sneek fietst. Via de iconische waterpoort van Sneek verlaat je de stad in zuidoostelijke richting. Bij Uitwellingerga steek je het Prinses Margrietkanaal over. Via de Langweerderwielen en het watersportdorpje Langweer ga je bij Spannenburg opnieuw het Prinses Margrietkanaal over, op weg naar Sloten.

Dit pittoreske stadje is het kleinste van de Elf Steden. Via een mooi schelpenpaadje langs de Ie verlaat je Sloten in zuidelijke richting. Al snel zie je de bossen van Gaasterland liggen. Door dit glooiende en

Bij Bartlehiem steek je het beroemde bruggetje over, waar de Elfstedentocht-schaatsers de Dokkumer Ee bereiken. Een prachtig fietspad over het oude jaagpad langs de Dokkumer Ee brengt je naar het centrum van de meest noordelijke Friese stad. Het eerste zicht op Dokkum als eiland in de Dokkumer Ee, met twee grote stellingmolens, is uniek.

De route verlaat Dokkum over een prachtig fietspad in zuidelijke richting naar Damwoude. Door de dorpjes Roodkerk, Oenkerk en Giekerk slingert de route onder prachtige, oude bomen door. Na Giekerk fiets je over de Murk.

De brug over de Murk is de laatste brug voordat de Elfstedentocht-schaatsers Leeuwarden bereiken. Van deze brug is een monument gemaakt met tegeltjes van alle

schaatsers, die deze barre tocht uitgereden hebben. Bij Lekkum vind je opnieuw de Dokkumer Ee, die naar het centrum van Leeuwarden voert. Na een prachtige route langs de verschillende bezienswaardigheden van Leeuwarden, komt er een einde aan de tocht langs de elf steden van Friesland.

ETAPPES

In dit boek worden 11 etappes beschreven, die de elf steden van Friesland met elkaar verbinden. Ik heb geprobeerd de mooiste route te vinden tussen de steden, door zo veel mogelijk mooie fietspaden met elkaar te verbinden. Het liefst fietspaden die niet langs een hoofdweg lopen. De steden liggen verspreid door heel Friesland, maar niet altijd op een gelijke afstand van elkaar.

De havenmond van Stavoren

Bij deze gids kunnen op de website van Uitgeverij Elmar (www.uitgeverijelmar.nl) gratis GPS-data worden gedownload.

De kortste etappe van Hindeloopen naar Workum is nog geen 8 kilometer, de langste etappe van Franeker naar Dokkum is 46 kilometer. Je kunt de etappes samenvoegen naar gelang de afstand die je wilt fietsen op een dag. Voor sommige fietsers is het geen probleem om 2 of zelfs 3 etappes op een dag te fietsen, maar neem wel de tijd om de steden te bezoeken! Mocht je de hele route willen opsplitsen om in verschillende weekenden te fietsen, de meeste Friese steden hebben een treinstation. Alleen Sloten, Bolsward en Dokkum zijn niet aangesloten op het spoorwegnetwerk.

KAARTEN EN NAVIGATIE

Achterin het boek vind je 16 uitneembare routekaarten. De topografische kaarten zijn gemaakt op een schaal van 1:50.000, dat wil zeggen dat een centimeter op de kaart in het echt 500 meter is. De te fietsen route is aangegeven met de kleur rood. De knooppunten op de route worden aangegeven met een wit nummer in een groen cirkeltje.

In principe kan je de route fietsen met alleen deze topografische kaarten. Ter ondersteuning is het gemakkelijk om de knooppunten die je bij ieder traject vindt

De fontein voor het station in Leeuwarden

Knooppuntbewegwijzering

te volgen. Deze vind je ook op pagina 162 van dit boek. De route valt grotendeels samen met knooppunten. Je fietst daarbij van nummer naar nummer. Deze nummers worden op iedere kruising aangegeven met speciale bordjes. Soms is het even zoeken, maar meestal hangen ze ergens aan een paal. Het is een wit bordje met een groen nummer in een cirkel, een groene pijl die de richting aangeeft en een fiets. Wanneer je aan het einde van een route komt, staat er een groot bord met een overzichtskaart van alle knooppuntroutes in de omgeving. Meestal zie je het volgende nummer al staan en heb je de kaart niet nodig. Je kunt ook de app Fietsknoop op je telefoon zetten. Hierin kan je de knooppunten invoeren, zo geeft je telefoon de route aan.

Om te navigeren met een gps of je telefoon, kan je vanaf de website van Uitgeverij Elmar navigatietracks downloaden, die bij dit boek horen. Mocht je over een gps-apparaat beschikken, dan heb je de gpx-files nodig. Het is niet noodzakelijk om een gps-apparaat te hebben, je kunt ook heel gemakkelijk navigeren met je telefoon. Bijvoorbeeld door de app GPX Reader of Osmand te installeren. Nog een handige applicatie is Maps.me. Met Maps.me kan je thuis op de wif alvast alle benodigde kaarten downloaden, zodat je onderweg zonder internetverbinding kunt navigeren. Voor deze app heb je de kml-files nodig, die ook op de website van Uitgeverij Elmar staan. Met deze navigatie-files heb je de exacte route op je telefoon en kan je bijna niet meer verdwalen.

ETAPPE 1 – 35 kilometer

LEEWARDEN – SNEEK

Van de grote stad naar het platteland en door een idyllisch plasdrasgebied langs het Sneekermeer.

KNOOPPUNTEN

Station Leeuwarden – 62 – 57 – 93 – 34 – 06 – 07 – 25 – 10 – 11 –
26 – 29 – 28 – 20 – 21 – 42 – 57 – 55 – 49 – 80 – 51 – 05 – Sneek

DE ROUTE

Je kunt het rondje langs de bezienswaardigheden van Leeuwarden zowel aan het begin als aan het einde van de route doen. Verlaat Leeuwarden in zuidelijke richting, de route passeert als eerste het gehucht Wijtgaard. Er zijn mooie boerderijen te zien in het weidse landschap. Het iets grotere dorp Reduzum ligt links van de weg, wanneer je terug kijkt op het dorp zie je de kerktoeren en een aantal rode huizen, zoals de naam doet vermoeden. Het fietspad naar Irnsum is een breed pad langs een rustige hoofdweg. Soms verdwijnt het hele pad onder de bomen en fiets je heerlijk in de schaduw. Onderweg naar Irnsum is het mogelijk om een klein stukje om te fietsen via Friens. Vanaf het boerenpad naar Friens krijg je van dichtbij een kijkje op het leven op

het boerenland. Via een schelpenpaadje bereik je de weg van Grou naar Irnsum. Via de hoofdstraat van Irnsum fiets je door dit rustige stadje aan de Kromme Grou. Een brede sloot die uitkomt in het kanaal de Nije Wijtering, dat onderdeel is van het Prinses Margrietkanaal. Langs het kanaal is vaak veel bermtoerisme, het is erg populair bij vissers. Via de jachthaven het Sneekerhof en een kleine sluis bereik je het prachtige fietspad langs het Sneekermeer. Met eerst een prachtig uitzicht over het water en later door een idyllisch plasdrasgebied fiets je naar de Elfstedenstad Sneek.

REDUZUM (1100 INWONERS)

Sommige plaatsen in Friesland gebruiken hun Friese naam als officiële naam, zo ook Reduzum. In het Nederlands heet het Roordahuizum. Het dorp is ontstaan op een

Het fietspad op weg naar Irnsum

terp aan de oude Middelzee, die tot de 12de eeuw in Friesland was.

Toen in de 19de eeuw de weg van Leeuwarden naar Zwolle werd aangelegd, werd in 1827 op de afslag naar Roordahuizum herberg De Drie Romers gebouwd. Door de centrale ligging kreeg de herberg veel bekendheid in Friesland. Aan het einde van 19de eeuw kwam in deze herberg het Fries Rundvee Stamboek en het Fries Paarden Stamboek tot stand. De Blauwe tent, net buiten Roordahuizum en die te zien is vanaf het fietspad, is een alcoholvrij koffiehuis opgericht door onder andere dominee Benjamin Broers, een Nederlandse communist, die zich inzette voor het socialisme.

JIRNSUM (1350 INWONERS)

Jirnsum gebruikt ook de Friese naam als

officiële naam, in het Nederlands heet het Irnsum. De hoge radio- en televisiemast bij het dorp is al van veraf te zien. Jirnsum ligt aan de Kromme Grou, die uitkomt in het Prinses Margrietkanaal.

Al in de 8ste eeuw plaatste Jirnsum zich in de geschiedenisboeken, omdat de Friese koning Poppo hier tijdens de Slag aan de Boorne werd verslagen door Karel Martel van het Frankische Keizerrijk.

Jirnsum ontwikkelde zich als terpdorp aan de Boorne, die uitkwam in de Middelzee. De stijgende zeespiegel in de Middelzee, op enkele kilometers van het dorp, zorgde ervoor dat de Leppedyk en de Himdyk werden aangelegd.

De kleigrond rond Jirnsum was ideaal voor veeteelt. Toen handel en transport belangrijker werden verschoof het dorp langzaam van de terp naar de oevers van

Een boerderij in Irnsum

LEEUWARDEN (LJOUWERT)

KAART 1

0 500 m 1 km

ETAPPE 1